

A
137

DE
THIENDE

Leerende door onghehoorde lichticheyt
allen rekeningen onder den Menschen
noodich vallende, afveerdighen door
heele ghetalen sonder ghebrokenen.

*Beschreven door SIMON STEVIN
van Brugghe.*

TOT LEYDEN,
By Christoffel Plantijn.

M. D. LXXXV.

DEN STERREKYCKERS,
L A N D T M E T E R S ,
Tapijtmeters, Wijnmeters, Lichaemme-
ters int ghemeene, Muntmeesters, ende
allen Cooplieden, wenscht S I M O N
S T E V I N Gheluck.

NE MAN D T ansiende de
cleenheyt deses boucx, ende
die verghelyckende met de
Grootheyt van ulieden mij-
ne E. H E E R E N ande vvelcke het toe-
gheeyghent vvort, sal byghevalle wyt sodani-
ghe onevenheydt ons voornemen ongeschickt
achten; Maer soo hy de Everedenheydt ^{Propor-}
insiet, vvelcke is ghelyck deses Pam-
piers Weynicheyt, tot dier Menschelic-
ker Cranckheyt, alsoo deses groote Nut-
baerheden, tot dier hooghe Verstanden, sal
hem bevinden de uytterste Palen met mal-
canderen vergheleecken te hebben, vvelc-
ke naer alle Everedenheyts verkeeringe dat
niet en lijden: De derde dan tot de vierde.
Maer vvat sal dit voorghestelde doch sijn?
eenen vuonderlicken diepsinnighen Vondt?

A 2 Neen

⁴ N een voorvvaer, maer eenen handel soo
gantsch slecht, datse nau Vondts name
vveerdich en is, vwant ghelyck een grof Men-
sche vvel byghevalle eenen grooten Schadt
vindt, sonder eenighe conste daer inghelegen
te sijne, also ist hier oock toegheghaen: Daer-
om soo my yemandt om t'verclaren haerder
prouffijtelickheydt, vvilde achten voor eenen
Eyghenlover mijns verstandts, hy bethoont
sonder tvijffel, ofte in hem noch oirdeel
noch vvetenschap des onderscheydts te sijne,
van het slechte buyten het besonder, ofte dat
hy een benijder is der Ghemeene vvelvaert:
Maer tsy daermede hoet vvil, om diens on-
nutte laster, en moet deses nut niet ghelaten
sijn. Ghelyck dan een Schipper by ghevalle
ghevonden hebbende een onbekent Eylandt,
dē Coninck stoutelick verclaert alle de coste-
lickhedē van dien, als in hem te hebbē Schoo-
ne Vruchte, Goudtbergen, Lustige Landau-
ven, etc. sonder dat sulcx tot sijns selfs ver-
heffing strect; Also sullē vvy hier vrymoedich
spreken van deses Vonds Groote Nutbaer-
heydt

heydt, Groote seg ick, ja Grooter dan ick
dnicke yemandt van ulieden vervacht, son-
der dat het keeren can tot mijn Eygenroem.

Anghesien dan dat de Stoffe deser voor- Materia.
ghesteld der Thiende (diens naems Oirsake de
volgende eerste Bepalinghe verclarens sal) Definitio.
is Ghetal, vviens Daets nutbaerheydt yeder Effecti.
van ulieden door de ervaring genouch bekēt
is, so en valt daer af hier met vele gheseyt te
vvordē, vwant ist een Sterrekijcker, hy vveet Astrolo-
dat de Werelt door des Sterreconnts Re- gus.
keningē, als Maeckende Oirsaecke der con- Supputa-
stighe verre Seylaigen (vvant de verheffing
des Evenaers ende Afpunts, leert sy den Astronomi-
Stierman duer t' middel vande Tafel des Equa-
gelischen afvijcksels der Sonnen; Men be- torn Poli.
schrijft door haer der plaelsen vware langden
ende breeden, oock der selver veranderingē
op yder Streecke, etc.) een prieel der vvellu-
sticheydt gevorden is, overvloedich tot ve-
le plaelsen, van dies het Eertrijck daer noch-
tans uyt der Natueren niet voortbrenghen
en can. Maer vwant selden besoeten ion-

der besueren, so en is hen oock de moeyelickheyt sodanigher rekeningen niet verborgen, door de lastiche Menichvuldighinghen ende Deelinghen, dieder rijsen wyt de tsestich deelige voortganck der Boogskens, die genoet vworden Gradus, Minuta, Secunda, Tertia, etc. Maer ist een Landtmeter, hem is bekēt de groote vveldaet, die de Werelt ontfangt wyt sijne Conste, door de vvelcke vele svarichedē ende tvisten geschouvvet vvorde, die om des Landts onbekende inhout onder de Menschen daghelycx rijsen soudē. Beneven dit so en sijn hem oock niet verholen (voornamelick den genē die van sulcx veel te doen valt) de verdrietiche Menichvuldighingen dieder spruyten, wyt de Roeden, Vooeten, ende dickmael Duymen onder malanderen, vvelcke niet alleene moeyelick en sijn, maer (hoe vvel nochtans het meten ende dander voorgaende recht gedaen sijn) dickmael oirsaek van duvalinghe, streckende tot groote schade van desen of dien, oock tot verderfnis vande goede Mare des Meters:

Ende

Ende also met dē Muntmeesters, Cooplieden ende yegelick int sijne: maer so vele die vveerdiger, ende de vvegē om daer toe te commen moeyelicker sijn, soo veel te meerder is dese Groote Ontdechte THIENDE, vvelcke alle die svaricheden gantsch te nederlegh. Maer hoe? Sy leert (op dat ick met eē vvoort vele segghe) alle rekeningen die onder de Menschen noodich vallen, afveerdigē sonder gebroken getalen: Inder vougen dat der Telconstens vier eerste slechte beghinselen, dienen noemt Vergaderen, Aftrecken, Menichvuldighen, ende Deelen, met heele getalen tot desen genouch doen: Dergelycke lichticheyt oock veroirsaeckende, den genen die de legpenningē gebruycken, so hier naer opentlick blijcken sal: Nu of hier duer ghevonden sal vworden dē costelicken oncoopelicken Tijt; Of hier duer behouden sal vwordē tgene andersins dickmael verloren soude gaen; Of hier duer gevveert sal vworden Moeyte, Duvalinghe, Tvijst, Schade, ende ander Ongevallen dese gemeenelick volgende, dat stelle ick geer-

ne tot ulieden oirdeele. Angaende my yemant segghen mochte, dat vele saecken int eerste an sien dickmael besonder gelaten, maer als menſe int vuerck vvil stellen, so en canmen daer mede niet uytrechten, ende ghelyct met de Vonden der Roersouckers dickvvils toe-gaet, vvelcke int cleene goedt sijn, maer int groote en duegen sy niet. Dien verantvvoorden vvy alsulck tvvijf hier geensins te vvesen, overmidts het int groote, dat is inde saecke selver, nu dagelijcx metter Daet ghe-nouch versocht uvort, te vveten door verscheyden ervare Landtmeters alhier in Hollandt, die vvy dat verclaert hebben, vvelcke (verlatende tghene sy tot verlichtinghe van dien daer toe gevonden hadden, elck naer sijn maniere) dit gebruycken tot hun groote vernouinge, ende met sulcken vruchten, als de Nature vviſt daer uyt nootsaeckelicken te moeten volghen: Tſelue ſal yeghelycken van ulieden mijne E. H E E R E N vvedervare, die doen ſullen als fylieden. Vaert daerentuſchen iuel, ende daer naer niet qualick.

CORT

CORT BEG R Y P.

DE THIENDE heeft twee deelen, Bepalinghen ende Werckinghe. Int eerste deel sal door d'eerste Bepalinghe verclaert wordē wat Thiende sy, door de tweede wat Beghin, door de derde wat Eerſte, Tweede, &c. door de vierde wat Thiendetal beteekent.

De Werckinghe ſal door vier Voorstellen leeren der Thiendetalens Vergadering, Aftrecking, Menichvuldiging, ende Deeling; wiens ooghenschijneliche oirden deſe Tafel anwijſt aldus :

DE THIENDE heeft twee deelen.	Bepaling, als wat dat sy.	{ Thiende. Beghin.
		{ Eerſte Tweede, &c.
Wercking, die is der Thiendetalen		{ Thiendetal.
	Vergadering. Aftrecking. Menichvuldiging. Deeling.	

By t'voorgaende ſal noch gevoucht worden een ANHANGSEL, wiſende des Thiendens gebruyck door sommighe exemplen der Saecken.

HET EERSTE DEEL
DER THIENDE VANDE
BEPALINGHEN.

I. BEPALINGHE.

THIENDE is eē specie der Telconsten,
door de vwelcke men alle rekeningenhen onder
den Menschē noodich vallende, afveerdicht
door heele ghetalen, sonder ghebrokenen,
ghevonden uyt de thiende voortganck, be-
staende inde cijfferletteren daer eenich ghe-
tal door beschreven vvert.

VERCLARINGHE.

HEr sy een ghetal van Duyst een hondert
ende elf, beschreven met cijfferletteren aldus
1111, inde welcke blijct, dat elcke 1, het thiende
deel is van sijn naest voorgaende. Alsoo oock in
2378 elcke een vande 8, is het thiende deel van
elcke een der 7, ende alsoo in allen anderen: Maer
want het voughelick is, dat de saecken daermen af
spreecken wil, namen hebben, ende dat dese man-
niere van rekeninghe ghevonden is uyt d'anmer-
kinghe van alsulcken thienden voortganck, ja
wesentlick in thiende voortganck bestaat, als int
volghende claelick blijcken sal, soo noemen wy
den

THI

den handel van dien eyghentlick ende bequame-
lick, de THIENDE. Door de selve worden alle
rekeningenhen ons ontmoetende volbrocht met be-
sondere lichticheyt door heele ghetalen sonder ge-
brokenen als hier naer opentlick bewesen sal
worden.

II. BEPALINGHE.

Alle voorgestelde heel ghetal, noemen vvy
BEGHIN, sijn teecken is foodanich ①.

VERCLARINGHE.

ALs byghelyckenis eenich heel ghegeven
A ghetal van driehondert vierentsestich, wy
noement driehondert vierentsestich BEGHIN-
SELEN, die aldus beschrijvende 364 ①. Ende
alsoo met allen anderen dier ghelycken.

III. BEPALINGHE.

Ende elck thiendededeel vande eenheyt des
BEGHINS, noemen vvy EERSTE,
sijn teecken is ①; Ende elck thiendededeel van-
de eenheyt der Eerste, noemē vvy TWEE-
DE, sijn teecken is ②; Ende soo voort elck
thiendededeel der eenheyt van sijn voorgaen-
de, altijt in d'orden een meer.

VER-

VERCLARINGHE.

Als 3 1 7 2 5 3 9 4, dat is te seggen; Eersten, 7 Tweeden, 5 Derden, 9 Vierden, ende so mochtmen oneyndelick voortgaen. Maer om van hare weerde te segghen, soo is kennelick dat naer luyt deser Bepalinge, de voornoemde ghetalen doen $\frac{3}{100}$, $\frac{7}{1000}$, $\frac{5}{10000}$, $\frac{9}{100000}$, t'samen $\frac{3759}{100000}$. Alsoo oock $8 \odot 9 1 3 2 7 3$, sijn weert $8 \frac{9}{10} \frac{3}{100}$, $\frac{7}{1000}$, dat is t'samen $8 \frac{937}{1000}$ ende so met allen anderen dier ghelycke. Het is oock te anmercken, dat wy inde THIENDE nerghens gebroken getalen en ghebruycken; Oock dat het ghetal vande menichvuldicheyt der Teecken, uytghenomen \odot , nummermeer boven de 9 en comt. By exemplel, wy en schrijven niet 7 1 12 2 maer in diens plaatse 8 1 2, want sy so veel weert sijn.

III. BEPALINGHE.

De ghetalen der voorgaender tvveeder ende derder bepalinghe, noemen vvy int gemeen THIENDETALEN.

EYNDE DER BEPALINGHEN.

HET ANDER DEEL
DER THIENDE VANDE
WERCKINCHE.I. VOORSTEL VANDE
VERGADERINGHE.

Wesende ghegeven Thiendetalen te vergaderen: hare Somme te vinden.

T' GHEGHEVEN. Het sijn drie oirdens van Thiendetalen, welcker eerste 27 \odot 8 1 4 2 7 3, de tweede, 37 \odot 6 1 7 2 5 3, de derde, 875 \odot 7 1 8 2 2 3, T'BEGHEERDE. Wy moeten haer Somme vinden. WERCKING. Men sal de ghegheven ghetalen in oorden stellen als hier neven, die vergaderende naer de ghemeene maniere der vergaderinghe van heelegetalen aldus:

\odot	1	2	3
2	7	8	4
3	7	6	7
8	7	5	7
9	4	1	3
			0
			4

Comt in Somme (door het 1. probleme onser Franscher Arith.) 9 4 1 3 0 4 dat sijn (twelck de teecken boven de ghetalen staende, anwissen) 9 4 1 \odot 3 1 0 2 4 3. Ick segghe de selve te wesen de ware begheerde Somme. BEWYS. De ghegeven 27 \odot 8 1 4 2 7 3, doen (door de 3e. bepaling) $27 \frac{8}{10}, \frac{4}{100}, \frac{7}{1000}$, maecké t'samen $27 \frac{847}{1000}$. Ende door de selve reden sullen de 37 \odot 6 1 7 2 5 3 weerdich sijn $37 \frac{675}{1000}$; Ende de 875 \odot 7 1 8 2 2 3

$8\frac{2}{2}\frac{3}{3}$ fullen doen $875\frac{782}{1000}$ welcke drie ghetalen als $27\frac{847}{1000} 37\frac{675}{1000} 875\frac{782}{1000}$, maecken rsamen (door het 10. probleme onser Franscher Arith.) $941\frac{304}{1000}$. Maer soo veel is oock weerdich de somme $941\circledcirc 310\circledcirc 243$, het is dan de ware somme, welck wy bewijzen moesten. **BESLVYT.** Wesende dan ghegheven Thiendetalen te vergaderen, wy hebben haer somme ghevonden soo wy voorghenomen hadden te doen.

MERCKT.

Soo inde ghegheven Thiendetalen eenich der na-
stuerliche oirden ghebraecke, men sal sijn plaatse
vollen met dat ghebreckende. Laet by exemplē de ge-
gheven Thiendetalen sijn $8\circledcirc 5162$, ende $5\circledcirc$
 72 , in welck laetste ghebreect het Thien- $\circledcirc 12$
dental der oirden 1 , men sal in sijn plaatse 856
stellen 01 , nemende dan als voor ghe-
ven Thiendental $5\circledcirc 0172$ die verga- 507
derende als vooren, in deser voughen: 1363

Dit vermaen sal oock dienē tot de drie volgende voor-
stellē, alwaermē altijt d'oirden der gebrekkender Thiendetalen vervullen moet, gelijck in dit exemplē gedaen is.

II. VOORSTEL VANDE
AFTRECKINGHE.

Wesende ghegheven thiendetal daermen
afstrečt, ende Thiendetal af te trekken: De
Reste te vinden.

T'GE-

T'GHEGHEVEN. Het sy Thiendetal daer-
men afstrečt $237\circledcirc 517283$, ende
Thiendetal af te trekken $59\circledcirc 714293$.
T'BEGHEERDE. Wy moetē haer Reste vinden.
WERCKING. Men sal de ghegheven Thien-
dotalen in oirden stellen als hier
neven, afstreckende naer de ghe-
meene maniere der Aftreckinge
van heele ghetalen aldus:

$\circledcirc 123$	237578
59749	177829

Rest (door het 2. Proble-
me onser Franscher Arith.)

177829 , dat sijn (twelck de teeckenē boven de
ghetalen staende anwijsen) $177\circledcirc 812293$.
Ick segghe de selve te wesen de begheerde Reste.
BEWYS. De ghegheven $237\circledcirc 517283$
doen (door de 3e. Bepalinge) $237\frac{5}{10}\frac{7}{100}\frac{8}{1000}$,
maecken rsamen $237\frac{578}{1000}$; Ende door de selve
reden fullen de $59\circledcirc 714293$ weerdich sijn
 $59\frac{749}{1000}$, welcke ghetrocken van $237\frac{578}{1000}$, rest
(door het 11e. Probleme onser Franscher Arith.)
 $177\frac{829}{1000}$: Maer so veel is oock weerdich de voor-
noemde reste $177\circledcirc 812293$, het is dan de
ware Reste, twelck wy bewijzen moesten. **BESLVYT.** Wesende dan ghegheven Thiendetal
daermen afstrečt, ende Thiendetal af te trekken, wy
hebben haer Reste ghevonden, als voorghenomen
was ghedaen te worden.

III. VOOR-

III. VOORSTEL VANDE
MENICHVULDIGHINGHE.

Wesende ghegheven Thiendetal te Menichvuldighen, ende Thiendetal Menichvulder: haer Vytbreng te vinden.

T GEGHEVEN. Het sy Thiendetal te Menichvuldighen $32 \odot 5 \textcircled{1} 7 \textcircled{2}$, ende het Thiendetal Menichvulder $89 \odot 4 \textcircled{1} 6 \textcircled{2}$. **T BEGHEERDE.** Wy moeten haer Vytbreng vinden.

WERCKING. Mensal de gegevē getalē in oorden stellen als hier nevē, Menichvuldigende naer de gemeene maniere van Menichvuldighen met heele ghetalen aldus:

Gheeft Vytbreng (door het 3^e. Prob. onser Fran. Arith.) 29137122 : Nu om te weten wat dit sijn,

mensal vergaderen beyde de laetste gegeven teeken, welcker een is $\textcircled{2}$, ende het ander oock $\textcircled{2}$, maecken tsamen $\textcircled{4}$, waer uyt men besluyten sal, dat de laetste cijffers des Vytbrengs is $\textcircled{4}$, welcke bekent wesende soo sijn oock (om haer volghende oorden) openbaer alle dander, Inder voughen dat $2913 \odot 7 \textcircled{1} 2 \textcircled{3} 2 \textcircled{4}$, sijn het begheerde Vytbreng. **BEWYS.** Het ghegheven Thiendetal te menichvuldighen $32 \odot 5 \textcircled{1} 7 \textcircled{2}$, doet (als blijct

$\odot \textcircled{1} \textcircled{2}$

$3 \ 2 \ 5 \ 7$

$8 \ 9 \ 4 \ 6$

$\overline{1 \ 9 \ 5 \ 4 \ 2}$

$1 \ 3 \ 0 \ 2 \ 8$

$2 \ 9 \ 3 \ 1 \ 3$

$2 \ 6 \ 0 \ 5 \ 6$

$\overline{2 \ 9 \ 1 \ 3 \ 7 \ 1 \ 2 \ 2}$

$\odot \textcircled{1} \textcircled{2} \textcircled{3} \textcircled{4}$

blijct door de derde Bepaling) $32 \frac{5}{10} \frac{7}{100}$, maecken tsamen $32 \frac{57}{100}$; Ende door de selve reden blijct den Menichvulder $89 \odot 4 \textcircled{1} 6 \textcircled{2}$, weerdich te sijne $89 \frac{46}{100}$, met de selve vermenichvuldicht de voornoemde $32 \frac{57}{100}$, gheeft Vytbreng (door het 12^e. probleme onser Franscher Arith.) $2913 \frac{7122}{10000}$; Maer soo veel is oock weerdich den voornoemden Vytbreng $2913 \odot 7 \textcircled{1} 1 \textcircled{2} 2 \textcircled{3} \textcircled{2} \textcircled{4}$, het is dan den waren Vytbreng; Twelck wy bewijzen moesten. Maer om nu te bethoonen de teden waerom $\textcircled{2}$ vermenichvuldicht door $\textcircled{2}$, gheeft Vytbreng (welck de somme der ghetalen is) $\textcircled{4}$. Waerom $\textcircled{4}$ met $\textcircled{5}$, geeft Vytbreng $\textcircled{9}$, ende waerom \odot met $\textcircled{3}$ gheeft $\textcircled{3}$, etc. soo laet ons nemen $\frac{2}{10}$ ende $\frac{3}{100}$ (welcke door de derde Bepalinghe sijn $2 \textcircled{1} 3 \textcircled{2}$) hare Vytbreng is $\frac{6}{100}$, welcke door de voornoemde derde Bepalinge sijn $6 \textcircled{3}$. Vermenichvuldighende dan $\textcircled{1}$ met $\textcircled{2}$, den Vytbreng sijn $\textcircled{3}$. **BESLYT.** Wesende dan gegeven Thiendetal te Menichvuldighen, ende Thiendetal Menichvulder, wy hebben haren Vytbreng gevonden; als voorghenomen was gedaen te worden.

MERCKT.

Soo het laetste teecken des Thiendetals te Menichvuldighē ende Menichvulders ongelyck waren, als by exemplē deen $3 \textcircled{4} 7 \textcircled{5} 8 \textcircled{6}$, dinder $5 \textcircled{1} 4 \textcircled{2}$; Mensal doen als vooren, ende de ghesteltheyt der letteren vande Werckinghe sal soodanich sijn:

$\textcircled{4} \textcircled{5} \textcircled{6}$

$3 \ 7 \ 8$

$\overline{5 \ 4 \ \textcircled{2}}$

$1 \ 5 \ 1 \ 2$

$\overline{1 \ 8 \ 9 \ 0}$

$2 \ 0 \ 4 \ 1 \ 2$

$\overline{\textcircled{4} \textcircled{5} \textcircled{6} \textcircled{7} \textcircled{8}}$

B IIII.

III. VOORSTEL VANDE
DEELINGHE.

Wesende ghegeven Thiendetal te Deelen,
ende Thiendetal Deeler: Haren Soomenich-
mael te vinden.

TGEGHEVEN. Het sy Thiendetal te deelen; $3 \odot 4 \textcircled{1} 4 \textcircled{2} 3 \textcircled{3} 5 \textcircled{4} 2 \textcircled{5}$, ende deeler $9 \textcircled{1} 6 \textcircled{2}$. **TBEGHEERDE.** Wy moeten haer Soomenichmael vinden. **WERCKING.** Men salde gegevē Thien-
detalen deelen (ach-
terlatende haer teec-
kenen) naer de ghe-
meene maniere van
deelen met heele
getalen aldus:

Geeft Somenichmael $\begin{array}{r} x \\ x 8 \\ x \ 6 \ 4 \\ 7 \ 6 \ x \ 7 \\ \odot \ 1 \ 2 \ 3 \end{array}$
(door het vierde Probleme onser Franscher Arith.)
 $3 \ 5 \ 8 \ 7$: Nu om te weten wat dit sijn, men sal af-
trecken het laetste teecken des Deelders, welck is
 $\textcircled{2}$, van rlaetste teecken des Thiendetals te deelen
 $\textcircled{5}$, rest $\textcircled{3}$, voor het teecken der laetster cijfferletter
des Soomenichmaels, welcke bekent wesende, soo
sijn oock (om haer volghende oirden) openbaer
alle dander, inder voughen dat $3 \odot 5 \textcircled{1} 8 \textcircled{2} 7 \textcircled{3}$
sijn den begheerden Soomenichmael. **BEWYS.**
Het ghegeven Thiendetal $3 \odot 4 \textcircled{1} 4 \textcircled{2} 3 \textcircled{3} 5 \textcircled{4}$,
 $2 \textcircled{5}$ doet (als blijct door de 3^e Bepaling) $3 \frac{4}{10} \frac{4}{100}$
 $\frac{3}{1000} \frac{5}{1000} \frac{2}{10000}$ maecken tsaamen $3 \frac{443}{10000} \frac{52}{100000} \frac{3}{1000000}$

Ende

THIENDE.

19

Ende door de selve reden blijct den Deelder $9 \textcircled{1}$
 $6 \textcircled{2}$ weerdich te sijne $\frac{96}{100}$, door twelcke gedeelt
de voornoemde $3 \frac{443}{10000} \frac{52}{100000}$, gheeft Soomenich-
mael (door het 13. Probleme onser Franscher A-
rith.) $3 \frac{587}{1000}$. Maer so veel is oock weerdich den
voornomden Soomenichmael $3 \odot 5 \textcircled{1} 8 \textcircled{2} 7 \textcircled{3}$,
het is dan den waren Soomenichmael, Twelck wy
bewijzen moesten. **BESLVYT.** Wesende dan ge-
gheven Thiendetal te Deelen, ende Thiendetal
Deeler, wy hebben haren Soomenichmael gevonden,
als wy voorghenomen hadden te doen.

I. MERCKT.

Soo de teecken des Deelders hooger waren dan
des Thiendetals te Deelen, men sal by het Thiende-
tal te deelen soo veel o stellen, als men wil, ofte alst
noodich valt. By exemplē $7 \textcircled{2}$ sijn te deelen door
 $4 \textcircled{5}$, ick stelle neven de 7 etteliche o aldus 7000,
die deelende als vooren ge-
daen is in deser vougē: Geeft $\begin{array}{r} x \\ 7 \ 6 \ 0 \ 0 \\ \odot \ 1 \ 2 \ 3 \end{array}$
Soomenichmael $1750 \textcircled{0}$. $4 \ 4 \ 4 \ 4$
Het ghebuert oock altemet dat den Soomenichmael
met gheen heele ghetalen en can uytghesproken wor-
den, als $4 \textcircled{1}$, ghedeelt $\begin{array}{r} x \ x \ x \\ 4 \ 0 \ 0 \ 0 \ 0 \end{array}$
door $3 \textcircled{2}$ in deser ma-
nieren: Alwaer blijct $\begin{array}{r} x \ x \ x \\ 4 \ 0 \ 0 \ 0 \ 0 \end{array}$
datter oneyndelicke drien uyt commen souden, sonder
eenichmael even uyt te gheraecken: In sulcken ghe-
valle machmen soo naer commen als de saecke da-
voordert, ende het overschot verloren laten. Wel is wae

B 2

da

dat $13\odot 3\circ 1\circ 3\frac{1}{3}\circ 2$, ofte $13\odot 3\circ 1\circ 3\circ 2\circ 3\frac{1}{3}\circ 3$
etc. souden het volcommen begheerde sijn, maer ons
voornemen is in dese Thiende te wercken met louter
heele ghetalen, Want wy opscit hebben naer rghene
in sMenschen handel plaets houdt, alwaermen
het duysenste deel van een Mijte, van een Aes, van
een Graen ende dierghelycke, verloren laet; So tself-
de oock byden voornaemsten Meters ende Telders
dickmael onderhouden Wort, in vele rekeningen
van grooten belanghe: Als Ptolemeus ende Ian van
Kuenincxberghe, en hebben hare Boogpees Tafe-
len met de uyterste volmaectheyt niet beschreven,
hoe wel het door Veelnamighe Ghetalen doen-
lick was, Reden dat dese onvolmaectheyt (ansien-
de dier dinghen Eynde) nutter is dan soodanighe
volmaectheyd.

Tabulas
Arcuum
& Chor-
darum.
Multino-
mios nu-
meros.

II. MERCT.

D E Vytreckinghen aller specien der Wortelen
mueghen hier in oock gheschien. By exempl
om te vinden den viercanten Wortel van $5\circ 2\circ 2\circ 3$
 $9\circ 4$ (dienende tot het maecken der Boogpeez Ta-
felen naer Ptolomeus maniere) men x
sal Wercken naer de ghemeene ghe-
bruyck aldus: Ende den Wortel sal $\frac{8 \times 9}{2 \quad 3}$
sijn $2\circ 1\circ 3\circ 2$, Want den helft van
het laetste teecken des gheghevens 4
is altijt het laetste teecken des Wortels: Daerom soe
het laetste ghegheven teecken oneffen ghetal ware,

men

THIENDE.

21

men salder noch een naestvolghende teecken toedoen,
ende wercken dan als boven.

Insgelycx oock int Vytrecken des Teerlincxwor-
tel, daer sal het laetste teecken des Wortels, altijt het
derdendeel sijn van het laetste ghegheven teecken, ende
alsoo voort in allen anderen specien der Wortelen.

EYNDE DER THIENDE

B 3

A E N-

A EN HANGSEL.

VOORREDEN.

N A D E M A E L vvy hier vooren de Thiende beschreven hebben soo verre ter Saecken noodich schijnt, sul- len nu commen tot de ghebruyck van dien, bethoonende door 6 Leden, hoe alle reke- ninghen ter Menschelicker nootlickheyt ontmoetende, door haer lichtelick ende slichtelick connen afgheweerdicht vworden met heele ghetalen, beginnende eerst (ge- lijk sy oock eerst int vverck gestelt is) ande rekeninghen der Landtmeterie als volght.

I. LIDT VANDE REKENIN- GHEN DER LANDTMETERIE.

M EN sal de roede andersins segghen te we- sen een BEGHIN, dat is 1 ①, die deelen- de in thien even deelen, welcker yder doen sal een Eerste, ofte 1 ①; Daer naer salmen elcke Eer- fte

DER THIENDE.

23

ſte wederom deelen in thien even deelen, welcker yder sijn sal 1 ②, ende soomen die deelinghen cleender begheert, soo salmen elcke 1 ②, noch eenmael deelen in thien even deelen, die elck 1 ③ doen fullen, ende soo voort by aldien het noodich viele: Hoe wel soo veel het Landtmeten belangt, de deelen in ② sijn cleen ghenouch: maer tot de saecken die nauwer mate begheeren, als Lootdaecken, Lichamen, etc. daer machmen de ③ ghebruycken.

Angaende dat de meestendeel der Landtmeters gheen roede en besighen, maer een keten van drie, vier, ofte vijf roeden lanck, teeckenende op den stock van het Rechtcrus, eenige vijf ofte ses Voeten, met haren Duymen, sulcx mueghen sy hier oock doen, alleenelick voor die vijf ofte ses Voeten met haren Duymen, stellende vijf ofte ses Eersten met haren Tweeden.

Dit aldus sijnde men sal int meten ghebruycken dese deelen, sonder opsicht te hebben naer Voeten ofte Duymen die elcke Roede naer Landtsgebruyck inhoudt, ende t'ghene naer die mate sal moeten Vergadert, Afgetrocken, Ghe- menichvuldicht, ofte Ghedeelt worden, dat sal- men doen naer de leeringhe der voorgaender vier Voorstellen.

By exempel, daer sijn te vergaderen vier Drie- houcken, ofte sticken Landts, welcker eerste 3 4 5 ⑦ 1 2 ②, het tweede 8 7 2 ⑤ 1 3 ②, het derde 6 1 5 ④ 1 8 ②, het vierde 9 5 6 ⑦

B 4

8 ①

8(1) 6(2), Dese vergadert naer
de maniere int eerste voorstel
verclaert in deser voughen:

Hare somme sal sijn 2790◎ ofte Roeden, 5(1) 9(2), De voornomde Roeden ghedeelt naer de ghebruyck met so veel, alsser Roeden op een Mor- ghen ofte Ghemet gaen, men sal de Morghen ofte Ghementen hebben.	◎(1) 2 3 4 5 7 2 8 7 2 5 3 6 1 5 4 8 9 5 6 8 6 <hr/> 2 7 9 0 5 9
--	---

Maer soomen wil weten hoe veel Voeten en Duymen de 5(1) 9(2) maecké (twelck hier eens voor al gheseyt, den Landtmeter maer eenmael en behouft te doen int laetste sijnder rekeningen, die hy den eyghenaers overlevert, hoe wel den mee- stendeel van haer onnut achten, aldaer van Voeten te spreecken) men sal op de Roede besien hoe veel Voeten ende Duymen (welcke neven de deelen der Thienderalen op een ander sijde der Roeden gheteeckent staen) daer op passen.

Ten anderen, wesende van
 57◎3(1)2(2), te trekken
 32◎5(1)7(2), men sal werc-
 ken naer het 2^e Voorstel in
 deser voughen: Ende sullen
 resten 24◎, ofte Roeden,
 7(1)5(2).

◎(1) 2 5 7 3 2 <hr/> 3 2 5 7 <hr/> 2 4 7 5

Ten

Ten derden, wesende te
 Vermenichvuldighen van
 wegen de sijden eens Drie-
 houcx ofte Vierhoucx 8◎
 7(1)3(2), door 7◎5(1)
 4(2): Men sal doen naer
 het 3^e voorstel aldus:

Gheven uytbreng ofte Plat
 65◎8(1), etc.

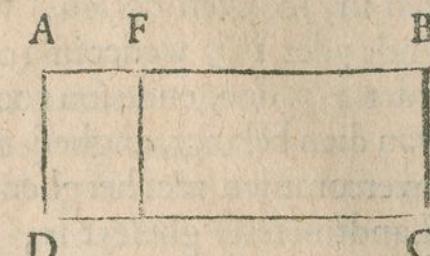
Ten Vierden, laet A B C D, een viersijdich
 rechthouck sijn, waer
 af ghesneden moet
 worden 367◎6(1),
 Ende de sijde A D,
 doet 26◎3(1), De
 vraghe is hoe verre
 men van A, naer B,
 meten sal, om af te
 snijden de voornom-
 de 367◎6(1).

Men sal 367◎6(1)
 deelen door de 26◎
 3(1), naer het vierde
 voorstel aldus:

Gheeft Soomenich-
 mael voor de begeer-
 de langde van A, naer
 B, welcke sy A F,

13◎9(1)7(2), Ofte naerder canmen commen
 soomen wil (hoe wel het onnoedich schijnt)
 door het eerste Merct des vierden voorstels. Van

◎(1) 2 8 7 3 <hr/> 7 5 4 <hr/> 3 4 9 2 <hr/> 4 3 6 5 <hr/> 6 1 1 1 <hr/> 6 5 8 2 4 2 <hr/> ◎(1) 2 (3) 4
--

D

I

x x

7 6

x 8 ø 8

4 ø 3 x

x ø 4 7 3 9 ◎(1) 2

3 ø 7 ø ø ø (1 3 9 7

z ø z z z z

z ø ø ø ø

z z

B 5 alle

alle welcke exemplelen de Bewijzen in hare voorstellen ghedaen sijn.

II. LIDT VANDE REKENINGEN DER TAPYTMETERIE.

DEs Tapijtmeters Elle sal hem 1 ① verstrecken de selve sal hy (op eenighe sijde daer de Stadtmatens deelinghen niet en staen) deelen als vooren des Landtmeters Roe ghedaen is, te weten in 10 even deelen, welcker yeder 1 ① sy, ende yder 1 ① weder in 10 even deelen, welcker yder 1 ② doe, ende soo voorts. Wat de gebruyck van dien belangt, anghesien d'exempelen in alles overcommen met het ghene int eerste Lidt vande Landtmeterie gheseyt is, soo sijn dese door die, kennelick ghenouch, inder voughen dat het niet noodich en is daer af alhier meer te roeren.

III. LIDT VANDE WYNMETERIE.

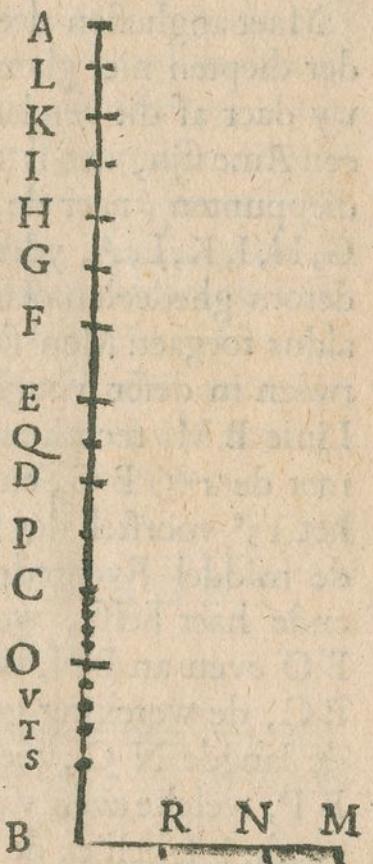
EN Ame (welcke t'Andtwerpen 100 potten doet) sal 1 ① sijn, de selve sal op diepte ende langde der wijnroede ghedeelt worden in 10 even deelen (wel verstaende even int ansien des wijns, niet der Roeden, wiens deelen der diepte oneven vallen) ende yder van dien sal 1 ① sijn, inhoudende 10 potten, wederom elcke 1 ① in thien even deelen, welcke yder 1 ① sal maecken,
die

die een pot weert is, ende elck van desen wederom in thienen, ende elck sal 1 ③ verstrecken. De roede alsoo ghedeelt sijnde, men sal (om te vinden het inhoudt der tonnen) Menichvuldigen ende Wercken als int voorgaende 1^e Lidt ghedaen is, welck door t'selfde openbaer ghenouch sijnde, en sullen daer af hier niet wijder segghen.

Maer anghesien dees thiendeeliche voortganck der diepten niet ghemeen en is, soo mueghen wy daer af dit verclaren: Laet de Roede A B, een Ame sijn, dat is 1 ① die ghedeelt sy in thien dieppunten (naer de ghebruyck) C, D, E, F, G, H, I, K, L, A, yder doende 1 ①, welcke wederom ghedeelt moeten worden in thienen, dat aldus toegaet: Men sal eerst elcke 1 ① deelen in twee in deser voughen: Men sal trekken de Linie B M, rechthouckich op A B, ende even met de 1 ① B C, ende vinden daer naer (door het 13^e voorstel des festen boucx van Euclides) de middel Evenrednighe Linie tusschen B M, ende haer helft, welcke sy B N, teeckenende B O even an B N, ende soo dan N O, even is an B C, de wercking gaet wel; Daer naer salmen de langde N C, teecken van B naer A, als B P, welcke even vallende an N C, t'werck is goedt; insghelijcx de langde D N, van B tot Q, ende soo voorts met dander. Nu rester noch elck deser lengden als B O, ende O C, etc. te deelen in vijven aldus: Men sal tusschen B M, ende haer thiendedeel, vinden de middel Everednighe linie, welcke sy B R, teeckenende B S even

even an BR; Daer naer salmen de langde SR,
teeckenen van B naer A, als BT, insghelijcx
de langde TR, van B tot V, ende soo voorts.
Sghelijcx sal oock den voortganck sijn om de ②
ofte potten als BS ende ST, etc. te deelen in ③.
Ick segghe dat BS, ende ST, ende TV, etc.
sijn de ware begeerde ②,
t'welck aldus bewesen
wort: Overmidts BN,
is middel Everednighe
(duer r'Ghestelde) tus-
schen BM, ende haer
helft, soo is het viercant
van BN (duer het 17^e
voorstel des sexten boucx
van Euclides) even an
den rechthouck van BM
ende hare helft; Maer
dien Rechthouck is den
helft des viercants van
BM, Het Viercant dan
van BN, is even anden
helft des Viercants van
BM. Maer BO is
(door r'Ghestelde) even
an BN, ende BC an
BM, het Viercant dan
van BO, is even anden helft des Viercants
van BC, Sghelijcx sal oock het bewijs sijn dat
het Viercant van BS, even is an het thien-
dedeel des Viercants BM, daerom, etc.

Per hy-
pothefin.

Het

Het bewijs is cort ghemaect, overmidts wy indies
niet aan Leerlinghen maer aan Meesterschrijven.

III. LIDT VANDE LICHAEM- METERIE INT GHEMEENE.

HET is wel waer dat alle Wijnmeterie (die
wy hier vooren verclaert hebbē) is Lichaem-
meterie, maer anmerckende de verscheyden deel-
linghen der roeden van d'een buyten d'ander,
oock dat dit, alſulcken verschil heeft tot dat, als
Gheslachte tot Specie, soo inueghen sy met re-
den onderscheyden worden, want alle Lichaem-
meterie gheen Wijnmeterie en is. Om dan tot
de Saecke te commen, den Lichaemmeter sal
ghebruycken de Stadtmate, als Roede ofte Elle
met hare Thiendedeelinghen, soo die int eerste
ende tweede Lidt beschreven sijn, wiens gebruyck
van het voorgaende weynich schillende, aldus toe-
gaet: Ick neme datter te meten
sy eenige Vierhouckige Recht-
houckiche Colomme, diens
Langde 3 ① 2 ②, Breede 2 ①
4 ②, Hoochde 2 ③ ① 5 ②,
Vraghe hoe veel Stoffe daer in
sy, ofte van wat begrijp sodani-
ghen lichaem is. Men sal Me-
nichvuldigē naer de leering des
derden Voorstels. Langde door
Breede, ende dien Vytbreng
weder door Hoochde in deser
voughen: Geeft Vytbreng als 1 8 0 4 8 0
blijct 1 ① 8 ② 4 ④ 8 ⑤. ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

(1)	(2)
3	2
2	4
<hr/>	
1	2
6	4
<hr/>	
7	6
8	4
<hr/>	
2	3
5	2
<hr/>	
3	8
4	0
<hr/>	
2	3
0	4
<hr/>	
1	5
3	6
<hr/>	
1	8
0	4
8	0
<hr/>	
1	2
2	3
3	4
4	5
5	6

MERCT.

YE M A N D T den Grondt der Lichaemmeterie niet ghenouch ervaren (Want tot dien spreecken wy hier) mocht dincken waeromme men segt dat de colomme hier boven maer 1 (1), etc. groot en is, nademael sy over de 180 Teerlinghen in haer houdt, diens syden elck van 1 (1) lanck sijn; Die sal weten dat een Roede Lichaems niet en is van 10 (1), als een Roede in langde, maer van 1000 (1), in welcken ansiën 1 (1) doet 100 Teerlinghen elck van 1 (1); Alsoo der ghelycke den Landtmeters int Plat ghenouch bekendt is, Want alsmen segt 2 Roeden 3 Voeten Landts, dat en sijn niet 2 Roeden ende drie Viercante voeten, maer 2 Roeden ende (rekenende 12 Voeten voor de Roe) 36 viercante voeten: Daerom soo de vraghe hier boven gheweest ware van hoe veel teerlinghen elck van 1 (1). de voornomde colomme groot is, men soude t'besluyt daer naer moeten voughen, anmerckende dat yder 1 (1) van dese, doet 100 (1) van dien, ende yder 1 (2) van dese, 10 (1) van dien, etc. Ofte andersins, soo het thiendedeel der Roede de grootste mate is, daer op den Lichaemmeter opsicht heeft, by mach dat Thiendeel noemen Beghin, dat is (1), ende voort als boven.

V. L I D T V A N D E S T E R R E -
C O N S T S R E K E N I N G H E N .

Gradus.

DE oude Sterrekijckers het Rondt ghedeelt hebbende in 360. Trappen, bevonden dat de

D E R T H I E N D E.

31

de Sterreconsts rekeningen der selver met haaren onderdeelen ofte ghebroken ghetalen, veel te moeyelick vielen, Daerom hebben sy elcken Trap willenscheyden in seecker deelen, ende de selve deelen andermael in alsoo veel, etc. om duer sulcke middel altijt lichtelicker te mueghen wercken door heele ghetalen, daer toe verkiesende de t'estichdeeliche voortganck, overmidts 60 een ghtal is metelick door vele verscheyden heele maten, namelick 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 12, 15, 20, 30. Maer soo wy de Ervaring ghelooven (met alder eerbieding der looflicker Oudtheyt, ende door bewechnisse tot de ghemeene nut ghesproken) voorwaer de t'estichdeeliche voortganck en was niet de bequaemste, immer onder de ghene die machtelick inde Natuere bestonden, maer de Thiendeeliche, welcke aldus toegaedt: De 360. Trappen des Rondts, noemt wy andersins Beghinselen, ende yder Trap ofte 1 (1) sal ghedeelt worden in 10 even deelen, welcker yder ons een (1) verstrekt, daer naer yder 1 (1), weder in 10 (2), ende soo vervolghens als int voorgaende dickmael ghedaen is.

Nu dese deylingenhen alsoo verstaen sijnde, wy fouden mueghen hare beloofde lichte maniere van Vergaderen, Aftrecken, Menichvuldighen, ende Deelen, door verscheyden exemplelen beschrijven, maer anghesien sy vande vier voorgaende voorstellen gantsch niet en verschillen, sulck verhael soude hier schadelicke Tijtverlies, ende onnoordighe pampierquistighe sijn, daerom laten

laten wy die voor exemplelen deses Lidts verstreken. Dit noch hier by voughende, dat wy inde Sterreconis die wy in onse Duytsche Tale (dat is inde aldercierlicste alderrijckste, ende aldervolmaeckste Spraecke der Spraecken, van wiens groote besonderheydt wy cortelick noch al veel breeder ende seeckerder betooch verwachten, dan Pieter ende Ian daer af ghedaen hebben inde Bewijsconst ofte Dialectike onlanx uytgheven) hopen te laten uytgaen, dese maniere der deelinghe in allen Tafelen ende Rekeninghen sich daer ontmoetende, ghebruycken sullen.

VI. LIDT VANDE REKENINGHEN DER MYNTMEESTERS,
Cooplieden, ende allen Staten van volcke int ghemeene.

OM generalick ende int cort te spreecken vanden grondt deses Lidts, soo is te weten dat alle mate, als Langhe, Drooghe, Natte, Ghelt, etc. ghedeelt sal worden door de voornoemde thiendeeliche voortganck, Ende elcke groote vermaerde Specie van dien salmen *Beghin* noemen, als Marck, *Beghin* der ghewichten daer mede men Silver ende Goudt weecht: Pondt, *Beghin* van dander ghemeene ghewichten: Pondtgroot in Vlaenderen, Ponsteerlinx in Inghelandt, Duact in Spaeigne, etc. *Beghin* des Ghelts.

Des

Des Marcx hoochste teecken sal sijn ④, want ④ sal ontrent een half Antwerps Aes weghen. Voor het hoochste teecken vānt Pondtgroote, schijnt de ③ te mueghen bestaen, aenghesien foodanighen ③ min doet, dan het vierendeel van ⑧.

De onderdeelen des ghewichts om alle dinghen duer te connen weghen, sullen sijn (inde plaets van Halfpondt, Vierendeel, halfvierendeel, Once, Loot, Enghelsche, Grein, Aes, etc.) van elck teecken 5, 3, 2, 1; Dat is; Naer het Pondt ofte ④, sal volghen een ghewichte van 5 ① (doende $\frac{1}{2}$ lb.) daer naer van 3 ①, dan van 2 ①, dan van 1 ①: Ende dergelycke onderdeelen sal oock hebben de ① ende d'ander volghende.

Wy achtent oock nut dat elck onderdeel van wat Stoffe sijn Grondt sy, ghenoemt worde met name *Eerste, Tweede, Derde, etc.* Ende dat overmidts ons kennelick is *Tweede* Vermenichvuldicht met *Derde*, te gheven *Vytbreng Vijfde*, (want 2 ende 3 maecken 5, als vooren gheseyt is) t'welck door andere namen soo merkelick nieten soude connen gheschieden. Maer als men die met onderscheydt der Stoffen noemen wil (ghelijckmen segt Halfelle Halfpondt Halfpinne, etc.) soo mueghen wy die heeten *Marcxeerste, Marcxtweede, Pondftweede, Ellenstweede, etc.*

Nu om van desen exemplel te gheven, Ick neime dat 1 Marck Goudt weerdich sy 36 lb 5 ① 3 ②, de Vraghe is wat 8 Marck 3 ① 5 ② 4 ③ bedraghen sullen. Men sal 36 5 3 vermenich-

C

vuldigen

vuldighen met 8 3 5 4, gheeft Vytbreng door het derde Voorstel, welck oock is het begheerde Besluyt, 3 0 5 lb 1 ① 7 ② 1 ③. wat de 6 ④ 2 ⑤ behangt, die en sijn hier van gheender acht.

Andermael 2 Ellen 3 ①, costen 3 lb 2 ① 5 ②, wat sullen costen 7 Ellen 5 ① 3 ②? Men sal naer de ghebruyck de laetste ghegheven Pale Vermenichvuldighen met de tweede, ende den uytbreng deelen door d'eerste; Dat is 7 5 3 met 3 2 5, doet 2 4 4 7 2 5, die Ghedeelt door 2 3, gheeft Soomenichmael ende Besluyt, 1 0 lb 6 ① 4 ②.

Wy souden mueghen ander exemplaren gheven in alle de ghemeene Reghelen der Telconsten in s'Menschen handelinghen dickmael te vooren commende, als de Reghel des Gheselschaps, des Verloops, van Wisselinge, etc. bethouende hoe sy alle door heele ghtalen afgeveerdicht connen worden; oock mede deser lichte ghebruyck door de Legpenninghen: Maer anghesien sulcx uyt het voorgaende openbaer is sullent daer by laten.

Wy souden oock door verghelyckinghe vande moeyelicke exemplaren der ghebroken ghtalen, opentlicker hebben connen bethoonen het groote verschil der lichticheydt van dese buyten die, maer wy hebben sulcx om de cortheydt overgesleghen.

TE N laetsten moeten wy noch segghen van eenich onderscheydt deses festen Lidts, met de voorgaende vijf ledien, welck is, dat yeghelyck per-

persoon voor sijn selven de thiende deelingen van die voorgaende Leden, ghebruycken can sonder ghemeene oirdening door de Overheydt daer af ghestelt te moeten worden; maer sulcx niet soo bequamelick in dit laetste wandt d'exempelen van dien sijn ghemeene rekeningen die allen ogenblick (om soo te segghen) te vooren commen, inde welcke het voughelick soude sijn, dat het besluyt alsoo bevonden, by alle man voor goedt gehouden ware: Daerom ghemeret de wonderlicke groote nutbaerheydt van dien, het ware te wenschen dat eenighe, als de ghene dier r'meeste gherief door verwachten, sulcx beneerstichden om ter Daet ghebracht te worden; Te weten dat benvan de ghemeene deelinghen dieder nu der Maten, Ghewichten, ende des Ghelts sijn (blijvende elcke Hooftmate, Hooftgewicht, Hooftghelt, tot allen plaatzen onverandert) noch Wettelick door de Overheydt veroirdent wierde, de voornoemde thiende deelinge, op dat ygelick wie wilde, die mochte ghebruycken.

Het ware oock ter saeken voorderlick, dat de weerden des Ghelts voornamelicke des geens nieuwghemunt wort, op seeckere Eersten Tweeden, ende Derden gheweerdicht wierden.

Maer of dit al schoone niet soo haest int werck ghestelt en wierde, ghelyct wel te wenschen waer, daer in sal ons ten eersten vernoughen, dat het ten minsten onsen Naercommers voorderlick sijn sal, want het is seecker, dat by aldien de Menschen in toecommenden tijt, van sulcker aert sijn als sy in

AENHANGSEL

den voorleden gheweest hebben, dat sy foodani-
ghen voordeel niet altijt verwijmen en sullen.

Ten anderen, soo en ist voor yghelick int beson-
der de vorworpenste wetenschap nier, dat hem
kennelick is hoe het Menscheliche Geslachte son-
der cost ofte aerbeydt, sijn selven verlossen can van
soo vele groote moyten, als sy maer en willen.

Ten laetsten; hoe wel misschien de Daet deses
sesten Lidts voor eenighen Tijt lanck niet blije-
ken en sal, Doch soo can een yghelick de voor-
de vijve ghenieten, soot kennelick is dat som-
mighe der selver nu al deghelick int werck ghe-
stelt sijn.

EYNDE DES AENHANGSELS.

Extract vande Privilegie.

NICHT cracht van seecker Octrop
des Doopluchtighen Maurits Grave van
Nassau etc. Ende die vanden Rade van
Staten gecommitteert tot regeringhe vande
vereenichde Nederlandtsche Provincien, is ghegunt
ende gheoctroyeert Christoffel Plantijn, te moghen
drucken dese Thiente van Simon Stevin, ende verboden
wel expresselicken allen anderen personen, ende Boeck-
printers, binnen de gheunieerde Nederlandtsche Provin-
cien, dit voorsz. bouck te printen, te doen ofte te laten
printen, int Duytsch, Fransoy, ofte Latijn, sonder
consent des voorsz. Plantijns, noch eenighe die elders
ghedruct souden moghen worden, binnen dese voorsz.
Gheunieerde Provincien te vercoopen ofte distri-
bueren, ende dat voor den tijt van sesse eerstcom-
mende Jaren, naer den eersten druck van elck des
voorsz. boucx, soo breeder verhaelt is int selve Octroy.
Gegeben binnen der Stadt Delft den xx^e Decembri,
Anno xv^c. vierendetachtich. Ad: Meeterke.

Ter ordonnantie van synder G. ende den
Rade van Staten voorsz.

Van Langen.

